

زیباشناسی و اثر گان قرآن کریم

تألیف:

دکتر سیده هاجر بشارت گیلانی

و

دکتر یاسر محمد شبار

انتشارات دارالهدایه
تهران، ۱۳۹۵ هـ.ش

سرشناسه	: بشارت گیلانی، سیده‌هاجر، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: زیباشناسی واژگان قرآن کریم / سیده‌هاجر بشارت گیلانی، یاسر هوشیار : ویراستار علمی هدایت‌الله تقی‌زاده.
مشخصات نشر	: تهران: دارالهدایه للنشر و التوزیع، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۶۵۶-۹-۳: ۱۱۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: قرآن -- مسائل لغوی
موضوع	: Qur'an -- Language, Style
موضوع	: زیبایی‌شناسی در قرآن
موضوع	: Aesthetics in the Qur'an
شناسه افزوده	: هوشیار، یاسر، ۱۳۶۳ -
شناسه افزوده	: تقی‌زاده، هدایت‌الله، ۱۳۵۸ -، ویراستار
رده‌بندی	: ۱۳۹۵ / BP۸۲/۲ ۹ زه ب /
رده‌بندی دیگری	: ۲۹۷/۱۵۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۵۲۸۹۰۴
یادداشت	: فهرست منویسی کامل این اثر در نشانی http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.

ناشر: تهران، انتشارات الهدایه، ۹۱۱۳۹۳۰۸۱۹ - ۰۹۹۰۴۸۰۶۳۸۵

زیباشناسی واژگان قرآن کریم

سیده‌هاجر بشارت گیلانی،

مؤلفان:

هدایت‌الله تقی‌زاده

ویراستار علمی / ادبی

۱۳۹۵

تاریخ نشر:

اول

نوبت چاپ:

وزیری / ۸ صفحه

قطع و صفحه:

۱۰۰۰ جلد

شمارگان:

۱۱۵۰۰ تومان

قیمت:

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر است

www.drtaghizadeh.com Vgardoony@yahoo.com

سایت اینترنتی:

drtaghizadeh@yahoo.com-drtaghizadeh@gmail.com

نشانی ایمیل:

ISBN: 978-600-96656-9-3

9

786009

665693

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۷
درآمد.....	۱۱
قرآن و لهجه ها.....	۱۳
قرآن و علم لغت.....	۱۵
اوصاف و ویژگیان قرآنی.....	۱۷
مفردات قرآن.....	۱۸
تحول واژگان قرآن.....	۱۹
واژگان غیر عربی در قرآن.....	۲۰
پیشگامان زبانشناسی.....	۲۲
واژگان قرآن.....	۲۵
واژه آخرت.....	۲۷
واژه ابلیس.....	۲۹
واژه ائمه.....	۳۳
واژه اعراف.....	۳۷
واژه امر.....	۴۱
واژه انس.....	۴۹
واژه برزخ.....	۵۳
واژه ثواب.....	۵۵
واژه جن.....	۵۹
واژه جَنَّة (بهشت).....	۶۳
واژه خلق.....	۶۷
واژه دنیا.....	۷۱

۷۳.....	واژه شیطان.....
۷۹.....	واژه صراط.....
۸۲.....	واژه عرش.....
۸۶.....	واژه عقاب.....
۹۰.....	واژه قدر.....
۹۴.....	واژه قضا.....
۹۸.....	واژه قلم.....
۱۰۱.....	واژه قیام.....
۱۰۸.....	واژه خرس.....
۱۱۱.....	واژه لوح.....
۱۱۵.....	واژه ملائکه.....
۱۱۹.....	واژه نار.....
۱۲۳.....	واژه وزر.....
۱۲۵.....	کتاب نامه.....

مقدمه

الحمد لله الذي أنزل الكتاب ولم يجعل له عوجاً، وجعله سراجاً منيراً للسالكين سبيله، والحمد لله الذي بيده زمام الأمر يصرفها على النحو الذي يريده. فهو الفعال لما يريد، إذا أراد أمراً فإني يقول له: ﴿كُنْ فَيَكُونُ﴾ (الأنعام، ۷۳)، و صلاة و سلاماً على النبي الأمي، أفصح من نطق بالضاد: محمد عبده ورسوله. على آله وإخوانه من الرسل والأنبياء، مصابيح الهدى، وأعلام النجاة ومن نحا: درسم اقتدى بهداهم.

در طول تاریخ، قرآن تنها کتابی است که بیشترین بیان را گرد خود جمع کرده است. از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که مشعل فروزان و قرآن ناطق برجه بیان کردند؛ گرفته تا فریادهای امام علی علیه السلام در دوران سکوت و حکومت؛ اینها همه شایستهی روشنگر بر عظمت کتاب الهی می باشد. آری؛ قرآن وحی منزل الهی است و در صورتی انسان را از نور و صفایش بهره مند می سازد که با جان و دل و زندگی او آمیخته شود.

بنابراین باید آن را خواند و در زندگی جاری نمود و آن را از مهجوریت نجات بخشید؛ زیرا که پیامبر در روز قیامت از پیروان بی توجه به قرآن شکوه می کند: ﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾ (فرقان، ۳۰).

قرآن کتابی است که با گذشت زمان و آیام؛ نه تنها از ارزش آن کاسته نمی شود؛ بلکه هر روز که علم پیشرفت می کند، اعجاز و ارزش علمی این تحفه الهی بیشتر نمایان می شود، و این نکته را روشن می کند که این کتاب نمی تواند کتابی عادی باشد. قرآن می تواند پاسخگوی سؤالات مادر همه زمینه های اجتماعی، فرهنگی و علمی و... باشد. در واقع قرآن کتابی برای عزت و پیشرفت بشر در دنیا و آخرت است، و در تمام مراحل زندگی رهبر و راهنمای انسان به سوی کمال می باشد، و این مسأله را می توانیم در این آیات کریمه مشاهده کنیم: ﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا﴾ (اسراء، ۹) و یا مانند: ﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾ (فرقان، ۱).

مسأله زیبای و دانه - آن، مسأله ای فطری است که خداوند، آدمیان را بر آن سرشته است. خداوند، خرد زیبایی مطلق است و صفات او، اصل زیبایی در آفریده ها می باشد.

ابوحیان می گوید: "صفات خداوند، در نهایت زیبایی است، و جایز نیست که چیزی از امور زیبا، در درجه و مقام آن باشد؛ زیرا این صفات، علت هر زیبایی هستند."

با سیری در قرآن کریم که خود جلوه گاه زیبایی است، به مفاهیم قرآنی زیبایی شناختی پر ارجی می توان دست یافت. زیباشناسی آیات قرآن، پرداختنی است به مؤلفه های زیباشناختی آیات قرآن کریم؛ مؤلفه هایی که لفظ و معنا را پیمانی پرانجام بخشیده اند، و برآمد چنین انسجامی است که شیوه های بیانی و بدیعی، جلای هر چه استوارتر یافته اند؛ در نتیجه قرآن زیبا و چشم نواز و نشاط بخش ذهن هاست؛ به حدی که عرب معاصر نزول این متن مقدس - با همه فهم ادبی اش - قرآن را بزرگ داشت و در برابر بی مانندی آن تعظیم کرد.

واژگان در هر زبان، بیانگر معانی خاصی بوده و کاربرد حقیقی دارند؛ از این رو رابطه ای معنایی بین واژگان وجود دارد که گوینده و شنونده نسبت به آن آگاهی دارند

که اگر چنین نباشد، ارتباط و انتقال اندیشه صورت نمی گیرد؛ از این رو آگاهی از این امر، به جهت نقش مهم آن در فهم اندیشه ها از موضوعات مهم پژوهشهای بشری بوده و هست.

با ظهور اسلام در میان اعراب عصر جاهلی، مسأله واژه شناختی مورد توجه قرار گرفت و پژوهشگران بسیاری را به تحقیق و تفحص پیرامون آن واداشت. تردیدی نیست که علم لغت در فهم قرآن، نقشی اساسی داشته و توجه به درک محتوای قرآن موجب می گردد که مسلمانان به دانش لغت اهتمام ورزیده و در پیدایش فرهنگهای زبان عربی ایفای نقش کنند.

پژوهشگران گذشته تاکنون، تلاشهای بسیاری در راه زیبایی واژگان قرآن نموده و آنها را در کتابهای مربوط به اعجاز و تفسیر، بیان کردند. به هر حال؛ بررسی زیباشناسی های قرآن، همچنان تا امروز ادامه می یابد و قرآن پژوهان بر محوریت خاصی از ابعاد وجوه قرآن تاکید می کنند. آن را دلیل بر زیبایی آن، و سند نبوت و پیامبر، برمی شمارند؛ تا جایی که برخی این زیبایی را قابل شناخت و غیرقابل توصیف می دانند.

کتاب حاضر پژوهشی درباره زیباشناسی محمول منایی واژگان قرآن است. در انتشار آن از مصاحبت و همراهی سروران عزیزی بهره مند شدیم که به مصداق "مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ" (بر خودمان فرض می کنیم که از آنها سپاسگزاری نماییم).

همچنین شایسته است از همه عزیزانی که ما در چاپ و تألیف کتاب، یاری رسانده اند، کمال تشکر و سپاس را داشته باشیم؛ به ویژه مدیر محترم انتشارات "دارالهدایه" و همکاران صدیق و زحمتکش آن، که به نشر این کتاب اهتمام ورزیدند.

امید است که مقبول طبع خوانندگان محترم افتد و ما را از راهنمایی های سودمند خود بهره مند سازند.

از اساتید، فعالان امور پژوهشی و صاحب نظران، تقاضا می شود با ارائه نظرات،
پیشنهادات و انتقادات خود، ما در برطرف نمودن نواقص و اشکالات موجود در این
کتاب یاری فرمایند تا - ان شاء الله - در چاپهای بعدی اصلاح گردد. والحمد لله رب
العالمین.

مؤلفان

۱۳۹۵ هـ. ش

www.ketab.ir